

Het streven om de Statenverkiezingen niet te veel te laten overschaduwen door de landelijke politiek is goed. In die zin is het voorstel positief te beoordelen. Het gaat evenwel voorbij aan twee fundamentele vragen. Ten eerste is het de vraag of de langere zittingsduur en gedeeltelijke verkiezing echt voorkomen dat landelijke politici een grote rol spelen bij de Statenverkiezingen. Weliswaar zal de uitslag niet direct zichtbaar zijn in de verhoudingen in de Eerste Kamer, maar nog altijd blijft er een landelijk effect voor de Statenverkiezingen. Vraag is dan ook of getrapte verkiezingen überhaupt nog wel zijn te verdedigen.

Belangrijker is dat de indirect gekozen per saldo meer politieke macht heeft dan de rechtstreeks gekozen Tweede Kamer. De Eerste Kamer heeft immers een absoluut vetorecht en kan beslissingen van de Tweede Kamer blokkeren (of 'dwingen' tot ingrijpende aanpassing). Dat is vanuit democratisch oogpunt niet verdedigbaar. Afzwakking van het vetorecht ligt voor de hand. Dat kan gecombineerd worden met een voorstel tot terugzending. De Eerste Kamer zou alleen moeten kunnen verwerpen als 2/3 van de leden tegen is. Bij een verwerping met minder dan 2/3 moet worden teruggezonden (een terugzendplicht dus), waarna de Tweede Kamer het laatste woord dient te hebben. Zij kan dan rekening houden met de kritiek in de Eerste Kamer. Zo wordt zowel recht gedaan aan de rol van de Eerste Kamer als bewaker van de wetgevingskwaliteit als aan het primaat van de Tweede Kamer. Om landelijke invloed op de Statenverkiezingen te voorkomen, is rechtstreeks verkiezing van de Eerste Kamer het beste. Dat kan echter zeker alleen als de macht van de Eerste Kamer wordt verminderd.

Het voorstel zoals nu gedaan is erg mager en gaat voorbij aan de essentie van het probleem.

Over de herzieningsprocedure: Ook daarvoor geldt dat het wezenlijke probleem niet worden gepareerd. Dat is namelijk dat een kiezersuitspraak over grondwetsherzieningen wordt gecombineerd met reguliere verkiezingen, waarin allerlei andere thema's spelen. Kiezers weten nauwelijks dat er herzieningsvoorstellen voorliggen en kunnen zich feitelijk ook helemaal niet uitspreken. Er kunnen immers meerdere uiteenlopende voorstellen voorliggen, partijen hebben vaak geen eenduidig standpunt en het stemmen op een bepaalde partij zegt niets over wat van de voorliggende herzieningsvoorstellen wordt gevonden. Een stem op een partij is ongeschikt om kiezers een uitspraak te laten doen en partijen hoeven zich in de tweede lezing niets van een kiezersuitspraak aan te trekken.

Op zich is dat in veel gevallen overigens niet erg, want heel veel voorstellen zijn helemaal niet omstreden (denk aan modernisering van het brief- en telefoongeheim). Beter is om alleen omstreden herzieningsvoorstellen aan de kiezers voor te leggen, maar dan ook direct met een mogelijk voor de kiezers om 'ja' of 'nee' te zeggen. Daartoe kan beter bij de eerste lezing al een 2/3 meerderheid worden verlangd. Als die er is, is een tweede lezing niet nodig. In andere gevallen kunnen aangenomen voorstellen aan de kiezers worden voorgelegd, waarbij dan wel een 2/3 meerderheid moet worden verkregen om te worden aanvaard.

Op zich is het voorstel zoals nu gedaan beter dan de huidige procedure, omdat de stem van de Eerste Kamer iets wordt afgezwakt. Het is echter erg mager en ook dit voorstel gaat voorbij aan het wezenlijke probleem.